

Kolumni

Seppo Lindblom
VTT
seppo.lindblom@welho.com

Seppo Lindblom johti Työväen taloudellista tutkimuslaitosta, Palkansaajien tutkimuslaitoksen edeltäjää, vuosina 1971–73. Hänen uusin kirjansa ”Politiikka karkumatkalla” ilmestyi lokakuussa Otavan kustantamana.

Lyhdynkantajaa etsimässä

Yksi aikamme kiintoisimpia kysymyksiä kuuluu, onko moderni hyvinvointivaltio pulassa ystäviensä vai vihollistensa vuoksi. Kun jokin aatteellinen liike tähän kysymykseen vastaa, se samalla orientoituu joko uudistuspolitiikan lyhdynkantajaksi tai ajautuu vaaraan, että lyhty kirpoaa käsistä.

Hyvinvointivaltio on yhteisöllisyyden suurin projekti, joka kehittyessään ja paisuessaan on kokenut suuria muutoksia. Se on reformipolitiikan omien käten yhä kunniahimoisemman työn tuloksena ennen muuta monimutkaistunut.

Tunnusmerkillistä on myös ollut päivänpolitiikan samaistuminen, kun kansalta on yhdensuuntaisesti haettu valtakirjaa selkein hyvinvointivaltiollisin tunnuksin. Oikean ja vasemman välinen perusjännite onkin laantunut. Hyvinvointivaltio on tyhjentynyt niistä perustavalaatuisista ristiriidoista, jotka luonnehtivat sen rakennustyön ensi askelia vuosikymmeniä sitten.

Yhteisymmärryksen merkitystä sopii korostaa, mutta kaupallistunut konsensus on toista maata. Se tuli räikeästi esille viime eduskuntavaaleissa. Kansaa lähestyttiin miljardien könttäsummilla ja mahtipontisilla puheilla, ei sen sijaan yhteiskuntapolitiikan ristiriitoja avaamalla. Työmarkkinoiden sopimuskoneistolle vaalikeskustelu jälkilyönteineen antoi epäluottamuslauseen, jonka veroista ei löydy historiasta. Kekkonen lupasi aikoinaan metsureille huolettomasti lisää liksaa, mutta se oli pientä pirskeä nykymeron rinnalla, jossa pikkupolitiikka laidasta laitaan kiistelee hoitajien sielusta. Tämä kaikki kertoo ilmiöstä, jota olen kuvannut politiikan karkumatkaksi.

Kun vasemman ja oikean välinen akku tyhjentyy, tulee pohtineeksi, kuvaisiko maltin ja kärsimättömyyden välinen vastakkainasettelu paremminkin politiikan eettistä tilaa. Mitä enemmän lupauksen paatosta, sitä enemmän politiikkaan kohdistuvaa kyynisyyttä ja päinvastoin. Mieleen tulevat kivistolaiset ankarat moraaliset fundeeraukset siitä, että politiikan on joskus kyettävä pettämään kansan odotukset, jottei se pettäisi sen luottamusta.

Näine mietteineen ajautuu etsimään lyhdynkantajan ominaisuuksia. Tulisi osoittaa aitoa kiinnostusta erittelemään maltin syvintä eettistä olemusta, eikä varsinkaan tulisi banalisoida sitä Sailaksen byrokraattiseksi punakynäksi. Oltiin kyettävä politiikan luottamuksen nimissä erottautumaan kaupallistuneesta rintamasta ja osoitettava arkista neuvokkuutta ja kykyä tarvittaessa irtaantua luovuutta kahlitsevasta retoriikasta.

Uudistuspolitiikkaa ravistelevat nykyään niin monet keskenään ristiriitaiset tavoitteet, että sen itsekkittinen mutta hyvinvointivaltion perusideaa täysin kunnioittava tutkailu on paikallaan. Lyhdynkantajaksi aikovan on otettava aloitteillaan tuo kritiikin kenttä haltuunsa eikä jätettävä sitä poliittisille vastustajilleen. Ennen muuta tämä koskee yhteiskuntapolitiikan kaikkein arimpia kuten köyhyyden ja terveydenhoidon kysymyksiä. Siellä jos missä lyhdynkantajan naista ja miestä mitataan. Siellä ei voi paeta ongelmia turvautumalla miljardilupauksin hyvinvointivaltion pyhään ja juhllaiseen mantraan.

Mutta ovatko suuriin eleisiin ja sanoihin tottuneet puolueet valmiit kulkemaan näin arkisissa vaatteissa? Kysymys koskee juuri nyt kipeimmin sosialidemokratiaa, hyvinvointivaltion perinteistä lyhdynkantajaa, joka parantelee oppositiossa haavojaan. Näkeekö se tavoiteristiriitojen avaamisen ja sanoisinko hyvinvointivaltion maallistamisen poliittisena riskinä? Vai saattaisiko se ymmärtää, että mikä päällisin puolin voi näyttää voimattomuden osoitukselta, olisikin ennen muuta voimannäyte, ikään kuin teräsnyrkki silkkihansikkaaseen käärittynä?

Perusjuuriltaan sivistyksellisenä liikkeenä sen pitäisi oivaltaa, että moderni hyvinvointivaltio on kaiken materiaalisen lisäksi tuonut mukanaan asukkiensa kasvaneen kompetenssin ymmärtää yhteiskuntapolitiikan monimutkaistuneita ja arkistuneita haasteita. Kansalaiset osaavat antaa arvoa arvoille poliittisen luottamuksen pyrkimyksille. ■